

Universitatea “Alexandru Ioan Cuza” din Iași
Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației
Școala Doctorală a Facultății de Psihologie și Științe ale Educației

**Particularități ale atașamentului și stilului parental la copiii ai căror părinți
sunt plecați în străinătate**

- Teză de doctorat-

Rezumat

Coordonator,
prof.dr. Ion Dafinoiu

Doctorand,
Iuliana Petrov

IAȘI
2019

Cuprins

Actualitatea temei de cercetare.....	3
REPERE TEORETICE	
Conceptele de bază ale cercetării	
Atașamentul.....	4
Stil parental.....	4
Consecințele psihologice ale migrației parentale asupra copiilor.....	4
Consecințe psihologice ale divorțului asupra copiilor.....	5
Consecințele psihologice ale decesului parental.....	5
PARTE APLICATIVĂ	
Studiul I.....	6
Studiul II.....	9
Concluzii finale.....	12
Bibliografie.....	14

Actualitatea temei de cercetare

Unul din cele mai influente domenii în psihologie îl reprezintă cel al atașamentului, o direcție teoretică și de cercetare care și-a pus amprenta nu doar în înțelegerea stadialității dezvoltării umane, dar și în diferite arii precum psihologie judiciară, psihoterapia familiei, etc. Sub forma unei teorii a personalității care face referire la întreaga durată a vieții, teoria atașamentului descrie felul în care interacțiunile sociale inițiale formează structura internă a personalității influențând decisiv felul în care oamenii gândesc și simt (Goldsmith, 2010). De-a lungul maturizării, ființele umane ajung să construiască pornind de la aceste experiențe timpurii o serie de reprezentări mentale interne, modele de lucru, ale propriei persoane în relație cu părintele. În cazul unei noi separări, copilul derivă din acest model intern de lucru un sentiment al siguranței personale fără a fi nevoie de proximitatea fizică efectivă (Bowlby, 1973).

Totodată, modul de dezvoltare a copilului depinde de stilul parental utilizat în cadrul familiei. Cercetările științifice au demonstrat faptul că stilurile parentale sunt un predictor al adaptării psihologice a copiilor și adolescenților, această relație fiind mediată de stilurile atașament (Betts et al., 2012). În acest sens, stilul parental influențează stilul de atașament al copilului, care la rândul său, influențează satisfacția în relațiile romantice a acestuia (Dalton et al., 2006).

Relația stil parental-atașament este amenințată de un fenomenul migrației în străinătate a părinților. Acest fenomen prezintă atât consecințe pozitive, cât și negative. În primul rând, plecarea persoanelor în străinătate atrage după sine, în majoritatea cazurilor, creșterea nivelului de trai al familiei și rezolvarea cel puțin pe termen scurt, a problemelor (Sandu & De Jong, 2006). Pe lângă aceste consecințe pozitive, apar și anumite efecte negative, particulare pentru fiecare caz. Cele mai grave probleme se întâlnesc în mediul familial, apar dificultăți în relația cu partenerul, de cele mai multe ori rămas acasă cu copiii (Rostas și Stoica, 2006). De multe ori societatea se confruntă cu cazuri de abandon familial, abandon școlar, indisciplină, performanțe școlare scăzute. Dintre toate aceste efecte cele mai importante sunt asupra copilului pentru că acestea influențează buna lui dezvoltare fizică, mentală, socială și morală (Pantea, 2011). Totodată, există controverse în literatura științifică cu privire la consecințele absenței unui părinte prin divorț sau deces asupra dezvoltării psihologice a copilului (Maier & Lachman, 2000; Winking et al., 2011).

În acest sens, ne propunem să realizăm o analiză aprofundată referitoare la psihologia copilului din familiile incomplete în funcție de cauza absenței unuia din părinți. Vom investiga în ce măsură cauzele care conduc la absența parentală influențează reacția copiilor din familiile incomplete.

REPERE TEORETICE

Conceptele de bază ale cercetării

- *Atașamentul*

Experiența timpurie furnizează copilului bazele viitoarelor relații cu mediul exterior (Bowlby, 1973). Stilul de atașament aparține conexiunilor între cogniție, emoții, comportament și fiziologie, care se dezvoltă ca parte a repertoriului individului în relații. Stilurile de atașament apar devreme în viață, bazate pe relațiile noastre cu părinții sau cu persoanele care ne îngrijesc, și sunt transferate mai târziu, însă reformulate, odată ce ne implicăm în relații romantice.

- *Stil parental*

Conceptul de stil parental reprezintă „*structurarea specifică a anumitor valori, practici și comportamente, ce se caracterizează printr-un anumit raport stabilit între controlul și afecțiunea parentală*” (Baumrind, 1991 b). Cele mai importante contribuții au identificat patru categorii de stiluri parentale: autoritar, permisiv, neglijent și autorizat, în funcție de nivelul controlului și al afecțiunii primite de la părinți (Baumrind, 1971; Barber, 1996).

- *Consecințele psihologice ale migrației parentale asupra copiilor*

Studiile de specialitate indică faptul că, pentru unii copii migrația parentală este un prilej de dezvoltare a independenței și a afirmării de sine, alături de îmbunătățirea relațiilor cu rudele în grija cărora a rămas copilul, în timp ce pentru alții, plecarea părinților în străinătate este asociată cu depresie, sentiment de abandon și neglijare, precum și singurătate (Brodber, 1974; Senior, 1991). Totuși, majoritatea cercetărilor au subliniat efectele negative ale migrației parentale asupra dezvoltării psiho-sociale a copiilor (Jurkovic, Thirkield, & Morrell, 2001, Givaudan & Pick, 2013). Migrația părinților în străinătate atrage după sine un fenomen numit *parentificare*,

atunci când un copil preia rolurile și responsabilitățile adulților, fiind o formă de neglijare (Hooper, 2007). Majoritatea autorilor consideră că acest fenomen are preponderent consecințe negative, copilul renunțând la nevoile sale pentru a satisface dorințele fraților sau a celorlalți membri ai familiei. Consecințele acestui fapt se reflectă asupra atașamentului prin perturbarea dezvoltării ca viitor adult, precum și prin afectarea abilității de a forma relații romantice cu alte persoane (Jurkovic, Thirkield, & Morrell, 2001). Alte consecințe ale plecării copiilor în străinătate se referă la inconsistențe ale rolului parental, deteriorarea relațiilor de familie, vulnerabilitate emoțională și expunerea la violență (Givaudan & Pick, 2013).

La polul opus, o cercetare calitativă ce a investigat consecințele migrației asupra dezvoltării psihologice a copiilor, evidențiază aspectele psihologice pozitive ale plecării părinților în străinătate prin dezvoltarea personalității și adoptarea de responsabilități casnice de către adolescenții rămași acasă (Pantea, 2011). Totodată, migrația tatălui atrage după sine îmbunătățirea situației școlare în cazul fetelor (Lee & Park, 2010).

- ***Consecințe psihologice ale divorțului asupra copiilor***

Studiile de specialitate indică faptul că divorțul părinților afectează starea de bine a copiilor, prin expunerea la un stres intens, ce influențează negativ performanțele școlare și favorizează abandonul școlar (Crowder & Teachman, 2004). La polul opus, există studii ce susțin o atitudine pozitivă a copiilor din Noua Zeelandă față de divorțul părinților, acesta din urmă fiind privit ca o evadare din conflictul parental (Smith et al., 1997). Totodată, implicarea părintelui ce nu a obținut custodia copilului în viața acestuia, în 90% din cazuri fiind tatăl, precum și o relație apropiată dintre ei, operaționalizată prin contactul după divorț, conduce la realizări școlare și mai puține probleme de adaptare psihologică (Amato & Keith, 1991).

- ***Consecințele psihologice ale decesului parental***

Unii cercetători susțin faptul că decesul unui părinte atrage după sine scăderea venitului familial, existând presiuni asupra părintelui rămas în viață de a prelua responsabilitățile partenerului său (Tremblay & Israel, 1998; Stokes et al., 2009). Referitor la răspunsurile psihologice ale copiilor și ale părinților în ceea ce privește tipul de deces parental (moarte bruscă naturală, boală, accident, suicid), unii autori au arătat faptul că acei copii ai căror părinți au

decedat din cauza unei boli prelungite au manifestat un nivel ridicat al unei suferințe neadaptative și a PTSD comparativ cu acei copii ai căror părinți au decedat brusc. La polul opus, părinții supraviețuitori manifestă un nivel mai ridicat al depresiei în cazul morții survenite brusc a partenerului de viață comparativ cu o boală prelungită (Kaplow et al., 2014).

Partea aplicativă: Studiul I

Obiectivul cercetării

Majoritatea cercetărilor s-au axat pe compararea consecințelor divorțului și decesului unui părinte asupra stării de bine a copiilor, consumului de alcool și droguri, respectiv performanțelor școlare (Boyd, 1986; Amato & Keith, 1991, Maier & Lachman, 2000). Totodată, tipul de atașament al copiilor și stilul parental nu au fost examinate decât în cadrul divorțului, neexistând nici un studiu care să realizeze o comparație între cele trei situații de absență parentală (migrație, divorț și decesul parental). Din acest motiv, vom realiza un studiu integrativ, ce va aduce noi contribuții în cadrul literaturii de specialitate. Noutatea acestei cercetări se află în abordarea stilurilor parentale și a tipului de atașament al copiilor în contextul absenței parentale, precum și investigarea consecințelor acestora asupra stării de bine, depresiei și anxietății. Totodată, vom avea în vedere și conflictul parental, aspect studiat insuficient în literatura de specialitate (Block, Block, & Gjerde, 1988; Cherlin et al., 1991, Steinberg et al., 2006).

Ipoteze:

1. Divorțul se asociază într-o măsură mai mare cu tipul de atașament insecurizat comparativ cu situațiile de migrație și deces.
2. Nivelul cel mai înalt al conflictului se regăsește în situația de divorț, comparativ cu situațiile de migrație și deces.
3. Divorțul se asociază într-o măsură mai mare cu stilurile parentale permissive și autoritare comparativ cu situațiile de migrație și deces.
4. Copiii ai căror părinți au divorțat vor manifesta un grad mai scăzut al stării de bine comparativ cu situațiile de migrație parentală și deces.

5. Participanții de gen feminin vor raporta un nivel mai ridicat al simptomelor depresive și anxioase comparativ cu participanții de gen masculin.
6. Există o asocieră între conflictul parental, atașamentul insecurizat și simptomele depresive ale copiilor în toate cele trei situații de absență parentală.
7. Există o asocieră pozitivă între atașamentul securizat și starea de bine a participanților, indiferent de condiția în care se află aceștia.

Participanți și procedură

Aplicarea instrumentelor s-a făcut pe un număr total de 181 subiecți, din clasele V-VIII, provenind din 3 școli diferite din Iași și Galați. Media de vârstă a fost de 13.14 ani, mediana 13 ani, valoarea minimă raportată de 11 ani, iar cea maximă 15 ani. Distribuția subiecților în funcție de variabila gen are în vedere 66 de subiecți de gen masculin, respectiv 117 subiecți de gen feminin, 34 dintre ei fiind din mediul rural.

Elevii au completat următoarele instrumente:

- ✓ *The Relationship Questionnaire (RQ)*, (Bartholomew and Horowitz, 1991): măsoară stilul de atașament securizat, preocupat, temător, respectiv evitant.
- ✓ *Parental Authority Questionnaire-Short Version (PAQ)*, Alkharusi et al., 2011) are în vedere 3 dimensiuni ale stilului parental: autorizat, autoritar, respectiv permisiv, fiind măsurat din perspectiva copiilor.
- ✓ *Children Perception of Interparental Scale (CPIC)*, Fincham, 2013) măsoară conflictul intermarital din perspectiva copiilor, fiind alcătuit din 51 de itemi.
- ✓ *The Revised Child Anxiety and Depression Scale-Short Version (RCADS)*, Ebesutani et al., 2012) măsoară simptomele de depresie și anxietate.
- ✓ *The Satisfaction with Life Scale- Child (SWLS-C)*, Gadermann et al., 2010) are în vedere starea de bine a copiilor, fiind un instrument unidimensional.

După obținerea acordului părinților și luarea la cunoștință a consimțământului informat, am aplicat instrumentele în cadrul cabinetului consilierului școlar, precum și în timpul orelor de dirigenție sau cultură civică. Totodată, am realizat un workshop pe gestionarea eficientă a emoțiilor, având scopul de motivare a participanților.

Prelucrările datelor brute au fost realizate cu aplicațiile SPSS 20. Pentru toate variabilele observate, a fost verificată normalitatea distribuțiilor univariate, condiție importantă pentru utilizarea tehnicilor statistice pentru compararea mediilor a două sau mai multe eșantioane, respectiv corelație (Labăr, 2008). Deoarece condiția normalității distribuției a fost încălcată, am utilizat testele non-parametrice Kruskal-Wallis, respectiv Mann-Whitney U.

Principalele rezultate

Principalele rezultate au fost:

- ✓ Stilul de atașament securizat se regăsește într-o măsură semnificativ mai mare în situația de migrație comparativ cu situațiile de divorț și control;
- ✓ Stilul de atașament temător se regăsește într-o măsură semnificativ mai mare în situația de divorț comparativ cu situațiile de deces și control;
- ✓ Stilul de atașament preocupat se regăsește într-o măsură semnificativ mai mare în grupul de control comparativ cu celelalte situații.
- ✓ În ceea ce privește stilurile parentale, constatăm că stilul autoritar matern se regăsește cu precădere în situația de deces, comparativ cu celelalte situații. Nu există diferențe semnificative între participanți în ceea ce privește stilul autoritar patern, respectiv permisiv.
- ✓ Nivelul conflictului este mai ridicat în situațiile de migrație și deces, comparativ cu grupul de control. Totodată, în situația de divorț, nivelul conflictului este mai ridicat decât în grupul de control, dar mai scăzut comparativ cu situația de deces.
- ✓ Conform așteptărilor, starea de bine a participanților este mai scăzută în situația de divorț comparativ cu situația de migrație. În comparație cu grupul de control, migrația parentală este caracterizată de un nivel mai ridicat al stării de bine.
- ✓ În situația de divorț, participanții de gen feminin manifestă un nivel mai ridicat al simptomelor depresive în comparație cu participanții de gen masculin.

Studiul II

Scop si ipoteze

Prin cel de-al doilea studiu, ne-am propus să propunem să investigăm relația dintre tipul de atașament al copiilor, stilurile parentale și sensul coerenței, pentru a explica starea afectivă a copiilor rămași singuri acasă. Astfel, Ying et al. (2007) au arătat că un nivel ridicat al atașamentului față de părinți și grupul de covârșnici, va conduce la un sens al coerenței ridicat, determinând, în final, un nivel scăzut al simptomelor depresive în cazul studenților de origine chineză ce au migrat în S.U.A. În acest sens, ne interesează relația dintre tipul de atașament, sensul coerenței și starea de bine a copiilor, respectiv stilul parental în contextul migrației parentale.

Ipoteze:

1. Sensul coerenței mediază legătura dintre stilul parental autorizat și starea de bine a copiilor ai căror părinți sunt plecați în străinătate.
2. Sensul coerenței mediază legătura dintre atașamentul evitant și simptomele depresive ale copiilor ai căror părinți sunt plecați în străinătate.
3. Sensul coerenței mediază relația dintre atașamentul securizat și starea de bine a copiilor.
4. Atașamentul față de părinți va avea un impact mai mare asupra sensului coerenței și implicit asupra simptomelor depresive, decât atașamentul față de grupurile de egali.
5. Atașamentul față de mamă va conduce la un sens al coerenței mai mare și, implicit, la un nivel al simptomelor depresive mai scăzut decât în cazul atașamentului față de tată.

Participanți și procedură

Aplicarea instrumentelor s-a făcut pe un număr total de 93 subiecți cu provenind din clasele VI-VII din cadrul Școlii Gimnaziale *Ion Simionescu*, Iași, respectiv clasa a X-a din cadrul liceului *Virgil Madgearu*, Iași.

Elevii au completat următoarele instrumente:

- ✓ *The Relationship Questionnaire (RQ)*, (Bartholomew and Horowitz, 1991): măsoară stilul de atașament securizat, preocupat, temător, respectiv evitant.

- ✓ *Parental Authority Questionnaire-Short Version (PAQ)*, Alkharusi et al., 2011) are în vedere 3 dimensiuni ale stilului parental: autorizat, autoritar, respectiv permisiv, fiind măsurat din perspectiva copiilor.
- ✓ *The Revised Child Anxiety and Depression Scale-Short Version (RCADS)*, Ebesutani et al., 2012) măsoară simptomele de depresie și anxietate.
- ✓ *The Satisfaction with Life Scale- Child (SWLS-C)*, Gadermann et al., 2010) are în vedere starea de bine a copiilor, fiind un instrument unidimensional.
- ✓ *Sense of Coherence-13 (SOC-13)*, Antonovsky, 1987) este un instrument ce reflectă abilitatea individului de a gestiona stresul, având o consistență internă foarte bună, $\alpha = .90$. Este format din 3 subscale (înțelegere, control și scop).
- ✓ *Inventory of parent and peer attachment (IPPA)*, Armsden & Greenberg, 1987) măsoară atașamentul față de părinți (50 de itemi) și grupurile de egali (25 de itemi).

În primul rând, am investigat asocierea dintre variabilele noastre de interes (atașamentul copiilor, stiluri parentale, sensul coerenței, starea de bine a copiilor, respectiv simptomele depresive și anxioase. Urmând logica lui Baron și Kenny (1986), posibilele relații de mediere au fost testate prin intermediul analizei de regresie. Sensul coerenței a fost testat ca variabilă mediatoare în relația dintre tipul de atașament al copiilor, stilul parental, respectiv starea de bine și simptomele depresive și anxioase ale copiilor. Pentru fiecare model în parte am realizat analize de regresie specifice. Am utilizat testul Sobel pentru a testa dacă medierea este semnificativă pentru fiecare caz în parte (Preacher & Hayes, 2004).

Principalele rezultate au fost:

- ✓ Sensul coerenței mediază relația dintre stilul parental autorizat patern și starea de bine în contextul migrației parentale, în sensul că stilul autorizat patern conduce la un sens al coerenței scăzut, ce determină un nivel ridicat al stării de bine.
- ✓ Sensul coerenței mediază relația dintre stilul parental autorizat matern și starea de bine în cadrul grupului de control, în sensul că stilul autorizat matern conduce la un sens al coerenței scăzut, ce determină un nivel ridicat al stării de bine.

- ✓ Sensul coerenței nu mediază legătura dintre atașamentul evitant și simptomele depresive ale copiilor ai căror părinți sunt plecați în străinătate, cât și din grupul de control.
- ✓ Sensul coerenței nu mediază relația dintre atașamentul securizat și starea de bine a copiilor.
- ✓ Atașamentul parental și cel față de grupul de covârșnici se asociază pozitiv cu starea de bine.
- ✓ Atașamentul față de tată este asociat pozitiv într-o măsură mai mare cu sensul coerenței comparativ cu atașamentul față de mamă în contextul migrației parentale.
- ✓ Sensul coerenței mediază legătura dintre atașamentul față de părinți și simptomele depresive, respectiv anxioase ale participanților.

Concluzii finale

Prin desfășurarea acestor cercetări, am urmărit să identificăm efectele tipului de atașament al copiilor și a stilurilor parentale asupra stării de bine, simptomelor depresive și anxioase în contextul absenței parentale. Cu scopul de a avea o viziune cât mai extinsă, am privit investigația noastră din două perspective. În primul studiu, ne-am raportat la relația dintre tipul de atașament al copiilor, stilurile parentale, nivelul conflictului parental, starea de bine, respectiv simptomele de depresie și anxietate. În al doilea studiu, ne-am propus să investigăm modelul salutogenic al lui Antonovsky (1987) în contextul migrației parentale pe populație românească.

Cel mai important aspect al cercetării noastre se referă la faptul că divorțul se asociază cu atașamentul insecurizat într-o măsură semnificativ mai mare decât celelalte tipuri de absență parentală (Nair & Murray, 2005; Clarke-Stewart et al., 2000), în cazul studiului nostru fiind evidențiat atașamentul temător. În aceeași linie de idei, migrația parentală se asociază într-o măsură semnificativ mai mare cu atașamentul securizat, comparativ cu divorțul. Aceasta a fost ipoteza principală de la care am plecat, situația de divorț având consecințe psihologice negative asupra copiilor din cauza percepției unui sentiment de abandon din partea părinților. Totodată, existența altor cauze precum schimbarea temporară sau permanentă a rezidenței, precum și

programul de vizită din partea părintelui care nu a preluat custodia pot diminua sentimentul securizării față de ambii părinți (Maier & Lachman, 2000, Nair & Murray, 2005). Mai mult, conform așteptărilor noastre, divorțul se asociază cu simptomele depresive și anxioase într-un nivel semnificativ mai mare comparativ cu celelalte trei situații. De asemenea, nivelul stării de bine al copiilor este cel mai scăzut în situația de divorț comparativ cu migrația parentală și deces, conform cercetărilor anterioare (Amato & Keith, 1991).

Un alt aspect interesant este prezența într-un grad mai ridicat al conflictului în situația de migrația comparativ cu situația de divorț. Putem explica acest aspect prin ambivalența părinților în ceea ce privește decizia de a pleca la muncă în străinătate, pe de-o parte părinți dorindu-și să rămână alături de copiii lor, pe de altă parte fiind atrași de perspectiva câștigului suplimentar și mult mai consistent (Crawford-Brown & Rattray, 2002).

În direcția rezultatelor așteptate, am demonstrat că atașamentul față de părinți este asociat cu sensul coerenței într-o măsură semnificativ mai mare decât atașamentul comparativ cu atașamentul față de grupul de covârșnici (Ying et al., 2007). În aceeași direcție, sensul coerenței corelează pozitiv cu starea de bine a copiilor și negativ cu simptomele depresive și anxioase, indiferent de grupul de apartenență al subiecților, conform studiilor anterioare (Antonovsky, 1987; Ying et al., 2007). Explicația noastră se referă la perceperea unui sentiment de securitate din partea părinților, ceea ce determină un nivel ridicat al stării de bine.

Pe de altă parte, contrar așteptărilor noastre, atașamentul față de tată este asociat pozitiv într-o măsură mai mare cu sensul coerenței comparativ cu atașamentul față de mamă în contextul migrației parentale. În altă ordine de idei, stilul parental autorizat și autoritar al mamei este asociat negativ cu sensul coerenței și starea de bine, contrar așteptărilor noastre. O asociere pozitivă neașteptată este cea dintre atașamentul preocupat și stilul parental autorizat, respectiv atașamentul față de grupul de covârșnici. Totodată, atașamentul evitant și stilul parental permisiv corelează pozitiv cu starea de bine. Sunt necesare studii ulterioare pentru a verifica și alte relații dintre atașament, stil parental, sensul coerenței și starea de bine în cadrul familiilor incomplete.

Bibliografie

Alkharusi, H., Aldhafri, S., Kazem, A., Alzubiadi, A., & Al-Bahrani, M. (2011). Development and validation of a short version of the parental authority questionnaire. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, *39*(9), 1193-1208

Amato, P. R., & Keith, B. (1991). Parental divorce and the well-being of children: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, *110*, 26-46.

- Antonovsky, A. (1987). *Unraveling the mystery of health: How people manage stress and stay well*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Asis, M., Huang, S., & Yeoh, B. (2004). When the Light of the Home is Abroad: Unskilled Female Migration and the Filipino Family, *Singapore Journal of Tropical Geography*, 25(2), 198–215.
- Baron, R. M., & Kenny, D. A. (1986). The moderator–mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic, and statistical considerations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51, 1173–1182. doi:10.1037/0022-3514.51.6.1173.
- Bartholomew, K. (1990). Avoidance of Intimacy: An Attachment Perspective. *Journal of Social and Personal Relationships*, VII, 147-178.
- Bartholomew, K., & Horowitz, L. (1991). Attachment Styles Among Young Adults: A Test of a Four Category Model. *Journal of Personality and Social Psychology*, LXI(2), 226-244
- Beiser, Morton, et al. (2002). Poverty, family process, and the mental health of immigrant children in Canada. *American Journal of Public Health*, 92(2), 220-227.
- Bernardi, F. and Martinez-Pastor, J.I. (2011). Female education and marriage dissolution: Is it a selection effect? *European Sociological Review*, 27(6), 693–707.
- Bernardi, F., Boertien, D., & Popova, D. (2014). Differential Effects of Parental Separation on Child Outcomes: Are Children from Higher Social Backgrounds Affected More? EUI Working Papers.
- Biblarz, T. J., & Raftery, A.E. (1993). The Effects of Family Disruption on Social Mobility. *American Sociological Review*. 58, 97–109.
- Booth, A., & Amato, P. R. (2001). Parental predivorce relations and offspring postdivorce well-being. *Journal of Marriage and Family*, 63(1), 197-212.
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss: Vol. 2 Separation*. New York, NY, US: Basic.
- Brodber, E. (1974). *Abandonment of Children in Jamaica*. University of the West Indies, Mona, Jamaica: Institute of Social and Economic Studies (ISES).
- Case, A. & Ardington, C. (2006). The Impact of Parental Death on School Outcomes: Longitudinal Evidence From South Africa. *Demography*, 43(3), 401–420.
- Clarke-Stewart, K., Vandell, D. L., McCartney, K., Owen, M. T., & Booth, C. (2000). Effects of parental separation and divorce on very young children. *Journal of Family Psychology*, 14(2), 304-326.

- Conger, R. D., Cui, M., Bryant, C. M., & Elder, G. H. (2000). Competence in early adult romantic relationships: A developmental perspective on family influences. *J. Personal. Soc. Psychol.*, *79*, 224–237.
- Crawford-Brown, C. & Rattray, J. M. (2002). Parent-child relationships in Caribbean families. In N Boyd Webb & D Lum (Eds), *Culturally diverse parent-child and family relationships*, 107-130, New York: Columbia University Press.
- Crowder, K., & Teachman, J. (2004). Do residential conditions explain the relationship between living arrangements and adolescent behavior? *Journal of Marriage and Family*, *66*, 721-738.
- Fan, X., Miller, B. C., Park, K., Winward, B. W., Christensen, M., & Grotevant, H. D.(2006). An exploratory study about inaccuracy and invalidity in adolescent self-report surveys. *Field Methods*, *18*, 223–244.
- Fransson, E., Turunen, J., Hjern, A., Östberg, V., & Bergström, M. (2016). Psychological complaints among children in joint physical custody and other family types: Considering parental factors. *Scandinavian Journal of Public Health*, *44*(2), 177–183.
- Gadermann, A. M., Schonert-Reichl, K. A., & Zumbo, B. D. (2010). Investigating validity evidence of the Satisfaction with Life Scale adapted for Children. *Social Indicators Research*, *96*, 229-247.
- Givaudan, M., & Pick, S. (2013). Children Left Behind:How to Mitigate the Effects and Facilitate Emotional and Psychosocial Development. *Child Abuse & Neglect*, *37*, 1080-1090.
- Goldberg, S., Benoit, D., Blokland, K., & Madigan, S. (2003). Atypical maternal behavior, maternal representations and infant disorganized attachment. *Development and Psychopathology*, *15*(2), 239–257.
- Griffin, D., & Bartholomew, K. (1994). Models of the Self and Other: Fundamental Dimensions Underlying Measures of Adult Attachment. *Journal of Personality and Social Psychology*, *LXVII*(3), 430-445.
- Griffin, D., & Bartholomew, K. (1994b). The metaphysics of measurement: the case of adult attachment. *Advances in Personal Relationships*, *V*, 17-52.
- Gullone, E. & Robinson, K. (2005). The Inventory of Parent and Peer Attachment – Revised (IPPA-R) for children: A psychometric investigation. *Clinical Psychology and Psychotherapy*, *12*, 67–79.

- Hashemi, L., Homayuni, H.(2017). Emotional Divorce: Child's Well-Being. *Journal of Divorce& Remarriage*, 58(8),631-644.
- Hazan, C., & Shaver, P. (1994). Attachment as an Organizational Framework for Research on Close Relationships. *Psychological Inquiry*, 5, 1-22.
- Hetherington, E. M. (1993). An overview of the Virginia Longitudinal Study of Divorce and Remarriage with a focus on the early adolescent. *Journal of Family Psychology*, 7, 39-56.
- Hines, M. (2007). Adolescent adjustment to the middle school transition: The intersection of divorce and gender review. *RMLE Online: Research in Middle Level Education*, 31(2), 1-15.
- Homan, K. (2016). Secure attachment and eudaimonic well-being in late adulthood: The mediating role of self-compassion. *Aging & Mental Health*, 22(3), 363-370.
- Hooper, L. (2007). The Application of Attachment Theory and Family Systems Theory to the Phenomena of Parentification. *The Family Journal: Counseling and Therapy For Couples and Families*, 15(3), 217-223.
- Hosokawa, R., Katsura, T., & Shizawa, M. (2017). Relations of mother's sense of coherence and childrearing style with child's social skills in preschoolers. *Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health*, 11(11), 50-57.
- Howell, K.H., Barrett-Becker, E.P., Burnside, A.N., Wamser-Nanney, R., Layne, C.M., Kaplow, J.B. (2015). Children Facing Parental Cancer Versus Parental Death: The Buffering Effects of Positive Parenting and Emotional Expression. *J Child Fam Stud.*, 10, 198-205.
- Jones, A., Sharpe, J. & Sogren, M. (2004). Children's experiences of separation from parents as a consequence of migration. *Caribbean Journal of Social Work*, 3, 89 – 109.
- Jurkovic, G. J., Thirkield, A., & Morrell, R. (2001). Parentification of adult children of divorce: A multidimensional analysis. *Journal of Youth and Adolescence*, 30, 245-257.
- Kafetsios, K., & Sideridis, G. D. (2006). Attachment, social support and well-being in young and older adults. *Journal of Health Psychology*, 11, 863–875.
- Kaplow J, Howell K, & Layne C.(2014). Do circumstances of the death matter? Identifying socioenvironmental risks for grief-related psychopathology in bereaved youth. *Journal of Traumatic Stress*, 27(1),42–49.

- Karavalis, L., Doyle, A. B., & Markiewicz, D. (2003). Associations between parenting style and attachment to mother in middle childhood and adolescence. *International Journal of Behavioral Development, 27* (2), 153-164.
- Kavas, S., & Gündüz-Hoşgör, A. (2013). The parenting practice of single mothers in Turkey: Challenges and strategies. *Women's Studies International Forum, 40*(44), 56-66.
- Kelly, J. B., & Emery, R. E. (2003). Children's adjustment following divorce: Risk and resiliency perspectives. *Family Relations, 52*, 352-362.
- Labăr, A. V. (2008). *SPSS pentru Științele Educației*. Iași: Polirom.
- Lang, K., Zagorsky, J.L.(2001). Does growing up with a parent absent really hurt? *Journal of Human Resources, 36*,253–273.
- Lee, L. and Park, A. (2010). Parental migration and child development in China. PA: University of Pennsylvania (Gansu Survey of Children and Families Working Paper).
- Lewis, M., Feiring, C., & Rosenthal, S. (2000). Attachment over time. *Child Development, 71*, 707–720.
- Macours, K. and Vakis, R. (2010). Seasonal migration and early childhood development. *World Development .38*(6),857–69.
- Maier, E. H., & Lachman, M. E. (2000). Consequences of early parental loss and separation for health and well-being in midlife. *International Journal of Behavioral Development, 24*(2), 183-189.
- Markese, S. (2011). Dyadic Trauma in Infancy and Early Childhood:Review of the Literature. *Journal of Infant, Child, and Adolescent Psychotherapy. 10*, 341–378.
- Mikulnicer, M., Gillath, O., & Shaver, P.(2002). Activation of the attachment system in adulthood: threatrelated primes increase the accessibility of mental representations of attachment figures. *Journal of personality and social psychology, XXCIII*(4), 881-895.
- Nair, H., & Murray, A. (2005). Predictors of Attachment Security in Preschool Children from Intact and Divorced Families. *The Journal os Genetic Psychology, 166*(3), 245-260.
- Nilsson, K.W., Leppert, J., Simonsson, B., & Starrin, B.(2010). Sense of coherence and psychological well-being: improvement with age. *J Epidemiol Community Health, 64*, 347-352.
- Pantea, M. (2011). Young People's Perspectives on Changing Families' Dynamics of Power in the Context of Parental Migration. *SAGE Publications, 19*(4), 375-395.

- Popa, N. (2012). Perceptions of family support among children of Romanian migrants. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, *46*, 4097-4101.
- Pottinger A.M. (2005b). Disrupted caregiving relationships and emotional well-being in school age children living in inner city communities. *Caribbean Childhoods: From Research to Action*, *2*, 38-57.
- Preacher, K. J., & Hayes, A. F. (2004). SPSS and SAS procedures for estimating indirect effects in simple mediation models. *Behavior Research Methods, Instruments, & Computers*, *36*, 717-731. doi:10.3758/BF03206553.
- Roelofs, J., Meesters, C., Huurne, M., Bamelis, L., & Muris, P. (2006). On the links between attachment style, parental rearing behaviors, and internalizing and externalizing problems in non-clinical children. *Journal of Child and Family Studies*, *15*, 331-344.
- Smeekens, C., Stroebe, M.S., & Abakoumikh, G. (2012). The impact of migratory separation from parents on the health of adolescents in Philippines. *Social Science and Medicine*, *75*(12), 2250-2257.
- Smith, A.B., Taylor, N.J. Gollop, M., Gaffney, M., Gold, M. & Heneghan, M. (1997). *Access and Other Post-Separation Issues*, *3*, Dunedin, New Zealand: Children's Issues Centre.
- Smith, A., Lalonde, R.N., & Johnson, S. (2004). Serial Migration and Its Implications for the Parent-Child Relationship: A Retrospective Analysis of the Experiences of the Children of Caribbean Immigrants. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, *10*, 107-122.
- Steinberg, L., Darling, N., Fletcher, A., Brown, B., & Dornbusch, M. (1995). Authoritative parenting and adolescent adjustment: An ecological journey. In P. Moen, G.H. Elder, Jr, & K. Luscher (Eds.), *Examining lives in context: Perspectives on the ecology of human development*, 423-466). Washington, DC: APA
- Suarez-Orozco, C., Bang, H. J., & Kim, H. Y. (2011). I Felt Like My Heart Was Staying Behind: Psychological Implications of Family Separations & Reunifications for Immigrant Youth. *Journal of Adolescent Research*, *26*(2), 222-257.
- Taylor, J., Mora, J., Adams, R., & Lopez-Feldman, A. (2005). Remittances, Inequality, and Poverty. *Evidence from Rural Mexico*. Mimeo, University of California, Davis.
- Tippelt, G.G., & Konig, L. (2007). Attachment Representations in 6-Year-Old Children from One and Two Parent Families in Germany. *School Psychology International*. *28*(3), 313-330.
- Toth, G., Toth, A., Voicu, O., & Ștefănescu, M. (2007). *The Effects of Migration: Children Left Behind*. Soros Foundation Romania.

- Tram, J., Cole, D. A.(2000). Self-perceived competence and the relation between life events and depressive symptoms in adolescence: Mediator or moderator? *Journal of Abnormal Psychology, 109*, 753-760.
- Tremblay, G., & Israel, A. (1998). Children's adjustment to parental death. *Clinical Psychology-Science and Practice, 5*(4), 424-438.
- Waters, E. (1995). The Attachment Q-Set (Version 3.0, pp. 234-246). In E. Waters, B.Vaughan, G.Posada, and K. Kondo-Ikemura (Eds.),Caregiving, cultural, and cognitive perspectives on secure-base behavior and working models. New growing points on attachment theory and research. *Monographs of the Society for Research and Child Development, 60*(244), 2-3.
- Waters, E., & Cummings, E. M. (2000). A secure base from which to explore close relationships. *Child Development, 71*, 164-172.
- Wilcox, R. R. (2005). Introduction to robust estimation and hypothesis testing. Academic Press. ISBN: 0127515429.
- Yeoh, B., & Lam, T. (2007). The costs of (im) mobility: Children left behind and children who migrate with a parent. *Perspectives on gender and migration, 5*(4), 120-149.
- Ying, Y. W., Lee, P. A., & Tsai, J. L. (2007). Attachment, sense of coherence, and mental health among Chinese American college students: Variation by migration status. *International Journal of Intercultural Relations, 31*, 531-544.